

ОБГРУНТУВАННЯ МОДЕЛІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬО-ДОЗВІЛЛЕВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ

У статті обґрунтовано модель підготовки майбутніх соціальних педагогів до організації освітньо-дозвіллевої діяльності. Здійснено аналіз і характеристику суб'єктів навчально-виховного процесу у вищому навчальному закладі, його мети, завдань, змісту, форм і методів організації; розкрито концептуальні підходи (системний, компетентнісний, особистісно-діяльнісний, гуманістично-культурологічний, середовищний) та принципи (комунікативної взаємодії, позиційності, креативності, самостійності), напрями, ресурси, що забезпечують ефективне функціональне втілення процесу професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів до організації освітньо-дозвіллевої діяльності школярів.

Ключові слова: соціальний педагог, професійна підготовка, модель професійної підготовки, освітньо-дозвіллева діяльність, концептуальні підходи, принципи професійної підготовки.

Аналізуючи науково-педагогічну літературу, присвячену вивченню суті процесу формування готовності майбутніх соціальних педагогів до організації освітньо-дозвіллевої діяльності учнів, сучасних тенденцій побудови навчально-виховного процесу у закладах вищої освіти із застосуванням системного підходу, нами було здійснено спробу змоделювати процес професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів у закладах вищої освіти до організації освітньо-дозвіллевої діяльності учнів. У контексті здійснюваного дослідження для нас важливими є дослідження вітчизняних (І. Зязюн, О. Савченко) і зарубіжних (В. Давидов, А. Дахін, М. Кларін, В. Краєвський, Н. Кузьміна, Г. Суходольський, В. Штоф та ін.) науковців, які вивчають проблему моделювання педагогічних систем та процесів.

Як свідчить аналіз опрацьованих нами наукових робіт, термін «модель» (від лат. *modulus* – зразок, міра, примірник, схема) трактується дослідниками як «схема, що імітує будову і дію будь-якого процесу» [7, с. 433]; «уявна або матеріально-реалізована система, котра відображає або відтворює об'єкт дослідження і здатна змінювати його так, що її вивчення дає нову інформацію стосовно цього об'єкта» [4, с. 516]; абстрактне представлення найбільш загальних характеристик якого-небудь явища; сукупність об'єктів, взаємовідношення яких та взаємозалежність між якими, відповідають певним правилам [5, с. 41].

Значний науковий інтерес для нас становлять дослідження В. Сластьоніна, який під «моделлю» розуміє професіограму, яка моделює очікуваний результат, що існує ідеально і дає можливість передбачити конкретні шляхи, засоби, методи, критерії професійної підготовки,

необхідних для виконання професійних функцій [6]. У педагогіці під «моделлю» розуміють «штучно створений об'єкт, який будучи подібним до досліджуваного об'єкта або явища, відображає і відтворює в більш простому й узагальненому вигляді структуру, властивості, взаємозв'язок і відношення між елементами цього об'єкта (А. Дахин)» [2, с. 22].

Для нашого дослідження вагомою є думка науковця Р. Вайноли, яка на основі аналізу теорії соціальної освіти відзначає, що моделювання професійної підготовки майбутнього соціального педагога слід розуміти як побудову проекту [1, с. 89].

У закладах вищої освіти науковий метод моделювання часто використовується з метою зближення навчального процесу домайбутньої професійної діяльності фахівця. Зазначимо, що модель є теоретично і практично організованою структурою, що відтворює певну частину дійсності в схематизованій і наочній формі. Саме тому через відображення і відтворення об'єкта дослідження модель може заміщати його, а її вивчення дає нам змогу отримати нову інформацію про досліджуваний об'єкт.

Все вищезазначене дозволяє нам зробити узагальнення про те, що «модель» є системотвірним чинником, а моделювання – моделюючою реальністю, в якій модель виступає образом цієї реальності. При цьому модель може бути образом минулої, теперішньої або майбутньої реальності.

Таке розуміння моделі дозволяє нам стверджувати, що модель є схематичним, наочним відображення педагогічної системи, її аналогом, засобом вивчення та еталоном реалізації. Розробка моделі професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів до організації освітньо-дозвіллевої діяльності учнів дозволить не тільки забезпечити зближення студентів із сферою їхньої майбутньої діяльності, але й схематично окреслити всі педагогічні заходи, що сприятимуть оптимізації цього процесу та перевірити їх ефективність і результативність.

Побудова моделі підготовки майбутніх соціальних педагогів до організації освітньо-дозвіллевої діяльності учнів передбачає виявлення, аналіз і характеристику об'єкта і предмета навчального процесу, мети, завдань, змісту, форм і методів організації навчального процесу, концептуальних підходів, принципів, напрямів, ресурсів, що забезпечують ефективне функціональне втілення досліджуваного процесу на практиці [8, с. 109-115].

Об'єктом моделювання визначаємо процес підготовки студентів спеціальності «Соціальна педагогіка» освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» до організації освітньо-дозвіллевої діяльності учнів.

Предметом моделювання визначаємо як систему педагогічного впливу на процес оволодіння знаннями, вміннями, навичками для здійснення професійної соціально-педагогічної діяльності в освітньо-дозвіллевій сфері.

Метою моделювання є розкриття логіки і змісту процесу формування у майбутніх соціальних педагогів готовності до організації освітньо-дозвіллевої діяльності учнів. Реалізація поставленої мети передбачає вирішення завдань, зокрема, сформувати позитивну мотивацію у майбутніх

соціальних педагогів до організації освітньо-дозвіллевої діяльності; забезпечити засвоєння знань з теорії і практики організації освітньо-дозвіллевої діяльності; сформувати професійні вміння і навички з організації освітньо-дозвіллевої діяльності.

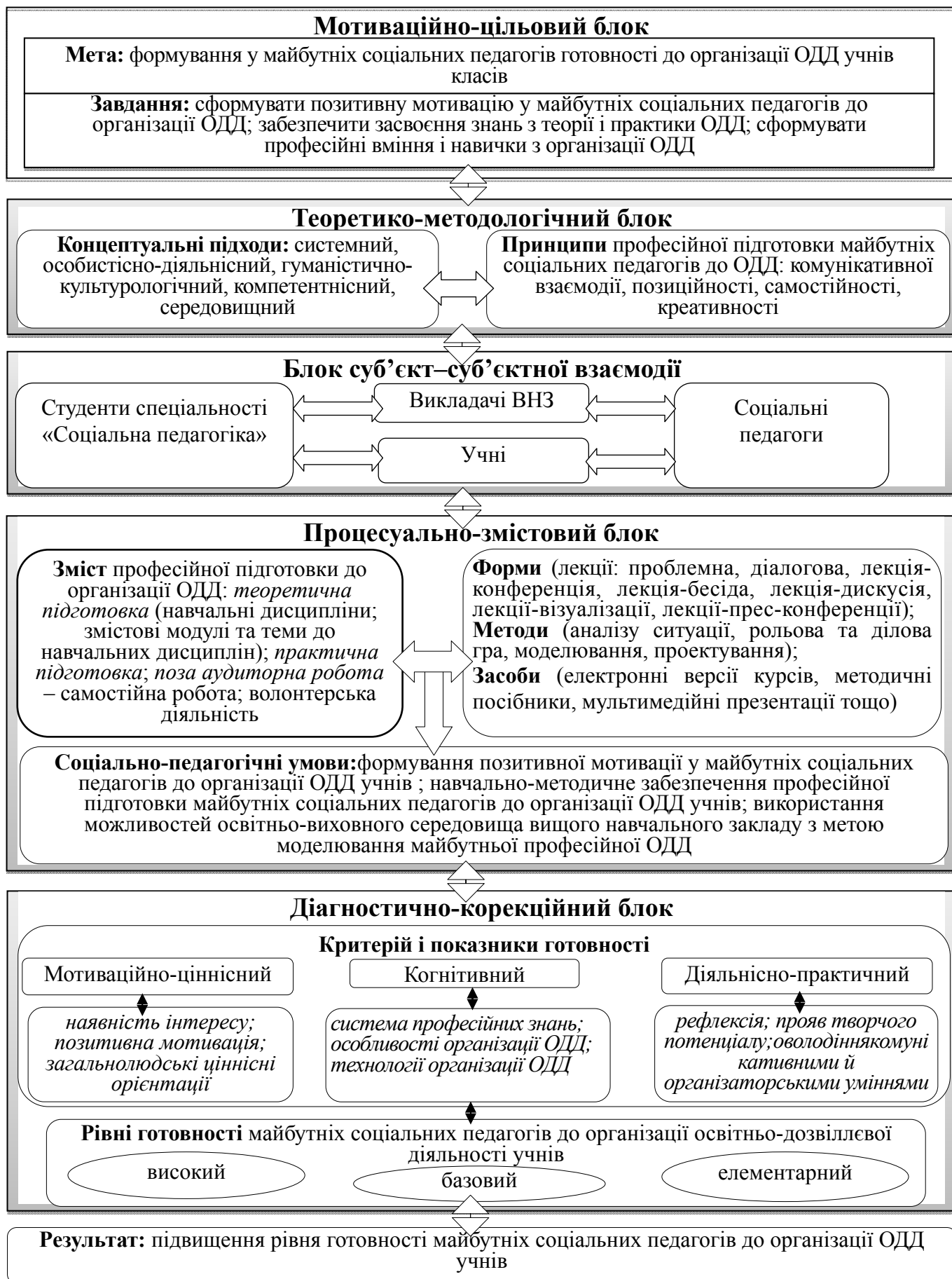
Модель підготовки майбутніх соціальних педагогів до організації освітньо-дозвіллевої діяльності учнів відображає собою єдність таких блоків: *мотиваційно-цільового*, що включає мету, завдання; *теоретико-методологічного*, що містить концептуальні підходи, принципи та соціально-педагогічні умови досліджуваного процесу; *суб'єкт-суб'єктної взаємодії*, що характеризує суб'єктів досліджуваного процесу (студентів спеціальності «Соціальна педагогіка», соціальних педагогів, викладачів вищих навчальних закладів та учнів загальноосвітніх навчальних закладів), *процесуально-змістового*, що включає структурні компоненти, зміст, форми, методи і засоби та *діагностично-корекційного*, що характеризує критерії, показники, рівні та кінцевий результат досліджуваного процесу (готовність майбутніх соціальних педагогів до організації освітньо-дозвіллевої діяльності учнів) (рис. 1).

Аналіз суті освітньо-дозвіллевої діяльності її структурних компонентів стану готовності майбутніх соціальних педагогів до організації освітньо-дозвіллевої діяльності класів свідчить про важливість обґрунтування *принципів*, якими доцільно керуватися у процесі професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів до організації освітньо-дозвіллевої діяльності учнів: *комунікативної взаємодії, позиційності, самостійності, креативності, системності, компетентності, особистісно-діяльнісного, гуманістично-культурологічного, середовищого*.

Здійснюючи аналіз концептуальних підходів та базових принципів якими доцільно керуватися у процесі обґрунтування моделі підготовки майбутніх соціальних педагогів до організації освітньо-дозвіллевої діяльності учнів, варто зупинились на дослідженні центрального її аспекту – суб'єкт-суб'єктної взаємодії. Під суб'єкт-суб'єктною взаємодією ми розуміємо полісуб'єктний, міжособистісний процес, ознаками якого є рівноправність, при різнозобов'язаності суб'єктів взаємодії (викладачів вищого навчального закладу, соціальних педагогів, студентів й учнів), особистісна зорієнтованість, діалогічність мовлення.

Обґрунтування *змісту* професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів до організації освітньо-дозвіллевої діяльності учнів, зазначені у моделі, здійснювалося на основі освітньо-професійної програми підготовки студентів освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» спеціальності «Соціальна педагогіка», атестаційних вимог до зазначених фахівців, вимог державного освітнього стандарту та програм навчальних дисциплін.

Рис. 1. Модель підготовки майбутніх соціальних педагогів до організації освітньо-дозвілєвої діяльності учнів

Моделювання змісту професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів

педагогів, відповідно до вимог Державного галузевого стандарту вищої освіти спеціальності «Соціальна педагогіка» освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр», передбачає оволодіння необхідною системою знань, професійних компетенцій, досягнення оптимального рівня поінформованості, самоосвіту та саморозвиток у професійній сфері, формування професійно зумовлених особистісних якостей фахівців задля формування у студентів готовності до організації освітньо-дозвіллевої діяльності [3].

Зміст професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів до організації освітньо-дозвіллевої діяльності учнів має бути орієнтований не тільки на озброєння глибокими знаннями у процесі теоретичної підготовки, але й на формування вмінь реалізовувати ці знання в об'єктивній дійсності; мотиваційного, ціннісного ставлення до сфери своєї майбутньої діяльності; творчості, особистісного досвіду, професійної компетентності під час проходження практики в позааудиторній та самостійній роботі.

Теоретична підготовка майбутніх соціальних педагогів у процесі формувального етапу дослідно-експериментальної роботи здійснювалася у процесі опанування нормативних та варіативних навчальних дисциплін гуманітарного та соціально-економічного) циклів підготовки.

Безперечно, значну роль для формування у майбутніх соціальних педагогів готовності до організації освітньо-дозвіллевої діяльності учнів відіграють *соціально-педагогічні умови*, обґрунтування і реалізація яких сприяє підвищенню ефективності формування у студентів досліджуваного процесу. Під педагогічними умовами формування у майбутніх соціальних педагогів готовності до організації освітньо-дозвіллевої діяльності учнів ми розуміємо сукупність необхідних та сприятливих обставин, які мають позитивний вплив на формування структурних компонентів досліджуваного процесу. Беручи до уваги вимоги суспільства, загальноосвітніх навчальних закладів, соціальних служб до компетентностей соціальних педагогів як професійних фахівців, зміст, структурні компоненти освітньо-дозвіллевої діяльності студентів, мету, завдання, принципи, концептуальні підходи до реалізації досліджуваного процесу, можливості закладів вищої освіти, потреби і побажання студентів.

Отже, у процесі дослідження нами було розроблено модель підготовки майбутніх соціальних педагогів до організації освітньо-дозвіллевої діяльності учнів, що передбачає взаємодію таких блоків: *мотиваційно-цільового* (що окреслює мету і завдання формування готовності до організації освітньо-дозвіллевої діяльності учнів), *теоретико-методологічного* (що включає концептуальні підходи (системний, компетентнісний, особистісно-діяльнісний, гуманістично-культурологічний, середовищний) та принципи (комунікативної взаємодії, позиційності, креативності, самостійності), *суб'єкт-суб'єктної взаємодії* (студенти спеціальності «Соціальна педагогіка», соціальні педагоги, викладачі вищих навчальних закладів та учні загальноосвітніх навчальних закладів); *процесуально-змістового* (що розкриває зміст, форми і методи та соціально-педагогічні умови (формування позитивної мотивації у майбутнього соціального педагога до організації освітньо-дозвіллевої діяльності учнів; навчально-методичне

забезпечення професійної підготовки студентів до організації освітньо-дозвіллевої діяльності учнів; використання можливостей освітньо-виховного середовища вищого навчального закладу з метою моделювання майбутньої професійної освітньо-дозвіллевої діяльності) досліджуваного процесу) та *діагностично-корекційного*(що характеризує критерії, показники, рівні та кінцевий результат (підвищення рівня готовності майбутніх соціальних педагогів до організації освітньо-дозвіллевої діяльності учнів).

Використана література:

1. Вайнола Р. Х. *Особистісний розвиток майбутнього соціального педагога в процесі професійної підготовки* : монографія / Р. Х. Вайнола; за ред. С. О. Сисоєвої. – Запоріжжя : ХНРБЦ, 2008. – 460 с.
2. Дахин А. Н. *Педагогическое моделирование : сущность, эффективность и неопределенность* // Педагогіка. – 2003. – № 4. – С. 21-26.
3. *Державний галузевий стандарт вищої освіти спеціальності «Соціальна педагогіка» освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр»*. – К. : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2005.
4. *Енциклопедія освіти / акад. пед. наук України; головний ред. В. Г. Кремень*. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
5. *Методи та технології роботи соціального педагога : навчальний посібник / автори - укладачі : С. П. Архипова, Г. Я. Майборода, О. В. Тютюнник*. – К. : Видавничий Дім «Слово», 2011. – 496 с.
6. *Сластенин В. А. Социальный педагог и социальный работник: Личность и профессия // Теория и практика социальной работы : Отечественный и зарубежный опыт*. – М. : Тула, 1993. – Т.2. – 265 с.
7. *Словник іношомовних слів / за ред.. О. С. Мельничука*. – К. : Гол. Ред.. УРЕ, 1977. – 775 с.
8. *Словарь психолога [Электронный ресурс]*. – Электрон.дан. (1 файл). – Режим доступа : <http://www.sesos.su/printword.php>

ОЛИЙНЫК ГАЛИНА МИХАЙЛОВНА, *Обоснование модели подготовки будущих социальных педагогов к организации образовательно-досуговой деятельности учеников.*

В статье обоснована модель подготовки будущих социальных педагогов к организации образовательно-досуговой деятельности. Осуществлен анализ и характеристика субъектов учебно-воспитательного процесса в высшем учебном заведении, его цели, заданий, содержания, форм и методов организации; раскрыты концептуальные подходы (системный, компетентнісний, личностно-деятельной гуманистически - культурологический, средовицний) и принципы (коммуникативного взаимодействия, позиционности, креативности, самостоятельности), направления, ресурсы, которые обеспечивают эффективное функциональное воплощение процесса профессиональной подготовки будущих социальных педагогов к организации образовательно-досуговой деятельности школьников.

Ключевые слова: социальный педагог, профессиональная подготовка, модель профессиональной подготовки, освітньо-дозвілєва діяльність, концептуальне підходи, принципи професіональної підготовки.

OLIYNYK HALYNA, *Proving of the model of future social teachers' preparation to organization of educational and recreational activity of pupils.*

The model of future social teachers' training to the organization of educational and recreational activity has been proved in the article. The analysis and characterization of the subjects of the educational process in a higher educational institution, its goals, tasks, content, forms and methods of organization have been presented; the conceptual approaches (system, competence, personal and activity, humanistic-cultural, environmental) and the principles (communicative interaction, positional dependence, creativity, independence), directions, resources which provide effective and functional embodiment of the process of future social teachers' professional training to the organization of educational and recreational activity of the pupils have been described.

Keywords: social teacher, professional training, model of professional training, educational and recreational activity, conceptual approaches, principles of professional training.

УДК 37.043

Сергеєва К. В.

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПІДЛІТКІВ З АГРЕСИВНОЮ ПОВЕДІНКОЮ: РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ У ЦЕНТРАХ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ ДІТЕЙ

В статті розглядаються результати дослідження щодо особливостей агресивної поведінки підлітків у центрах соціально-психологічної реабілітації дітей. Розглянуті такі визначальні фактори на формування агресивної поведінки підлітків, як наявність психологічних травм, особливості стилю виховання батьками, дитячих страхів та досвід перебування або спостереження за ситуаціями насильства та агресії в сім'ї. Визначені рівні різних видів агресивності, а також індекси агресивності і ворожості для респондентів дослідження. Крім того, визначені соціально-психологічні особливості агресивної поведінки підлітків, які перебувають у центрах соціально-психологічної реабілітації. Зокрема розглянуті установки щодо агресивної поведінки, знання щодо відповідальності за вчинення агресивних дій, а також варіації поведінкових реакцій на ситуації провокацій чи агресії.

Ключові слова: підлітковий вік, агресивна поведінка, соціально-психологічні особливості агресивної поведінки підлітків, центр соціально-психологічної реабілітації.